Gotlands Museum

Visby 2026-10-09

Jenny Kjellin
Museichef

Slöjdutvecklarens huvudman

Sammanfattning

Gotlands Museum föreslår att den regionala slöjd- och formutvecklaren fortsatt har museet som huvudman, men med **en samlad heltidstjänst** och att titeln ändras till enbart **slöjdutvecklare**. Detta sker företrädesvis i fortsatt nära samarbete med *Konst och form på Gotland*. Slöjdöversynen på Gotland som är utförd av *Brighter Business* (2026) visar behov av en utvecklare som känner fältet, för samman aktörer och stärker deras möjlighet att genomföra verksamhet. Översynen bedömer att uppdraget i den nuvarande överenskommelsen mellan Region Gotland och Gotlands Museum väl svarar mot behoven. Den föreslår en heltidstjänst, men anger inget behov av att byta huvudman. Vi ser ett behov av att fortsatt diskutera frågan tillsammans för att precisera hur områdets behov bäst uppfylls.

Regionens ansvar och verksamhetens hemvist

Region Gotland ska ange mål, fördela medel och följa upp den regionala kulturverksamheten. Inom kultursamverkansmodellen kan uppdrag utföras av institutioner och i samverkan med fria aktörer. Om huvudmannaskapet för slöjdutvecklingen föreslås flyttas från Gotlands Museum till Region Gotland bör beslutsunderlaget beskriva vilka konkreta fördelar flytten väntas ge för slöjdare, föreningar och invånare jämfört med att utveckla det befintliga uppdraget. Om endast en strukturell förenkling av utvecklarorganisationens ledning och organisering är anledningen, anser Gotlands Museum att en flytt är negativ för slöjdområdet på Gotland. Samordning och uppföljning mellan huvudmännen inom de olika utvecklingsområdena kan stärkas genom en tydligare överenskommelse utan att tjänstens hemvist ändras. Nationella och regionala styrdokument betonar regionens ansvar att finansiera, samordna och stärka kulturlivets förutsättningar.
Kulturutvecklarresurserna bör därför i första hand öka institutionernas, föreningarnas och de fria utövarnas möjligheter att skapa verksamhet.

Vår erfarenhet är att samarbetet kring slöjdutvecklaruppdraget fungerat väl i den löpande verksamheten. Sedan 2023 har museet dessutom lagt mer tid på ledning och stöd till funktionen än vad som avtalats. Gotlands Museum har på avdelningschefsnivå i samarbete med Region Gotlands enhetschef samverkat för en kontinuitet och stabilitet i mötesorganisering, mötesteknik och mötesledning enligt ett önskat utfall, efter en omorganisering 2021. Det skapar goda förutsättningar för en stabil

kulturutvecklarorganisation. Museet har också skapat förutsättningar för en gemensam digital plattform där handlingar som berör samtliga regionala utvecklare kan delas. Dessa insatser visar att museet tagit ansvar även för utvecklarorganisationens gemensamma arbetssätt.

Gotlands Museums fördelar

Gotlands Museum förenar slöjdutvecklingen med samlingar, kulturarv, ämneskunskap, pedagogik och en publik plats. Fornsalen är öppen 361 dagar om året och har en bemannad besöksverksamhet där intressenter kan ta en första kontakt och lotsas vidare. Programpunkter och kunskapsförmedlande insatser kan ske utan någon extra bemanning. Konst och form har också lokaler och personal, men anger för närvarande begränsningar i tillgänglighet vad gäller öppethållande och bemanning. En flytt av huvudman bör därför även prövas mot hur tillgängligheten för slöjdområdets aktörer och olika målgrupper faktiskt ska fungera i praktiken och vad det kan få för ekonomisk påverkan på verksamheten.
Gotlands Museum har kompetens som säkerställer att kunskaper inom hantverk, material och byggnadsvård inte går förlorade vilket var ett argument för att fortsätta vara huvudman 2021 enligt Region Gotlands Tjänsteskrivelse RS 2021/714. Innan ytterligare uppdrag flyttas till Region Gotland bör kostnaderna för dagens placering på Gotlands Museum jämföras med vad motsvarande uppdrag skulle kosta i regionens egen organisation. Placeringen vid en befintlig institution minskar regionens behov av egna ledningsresurser, kontorsarbetsplatser, möteslokaler och andra gemensamma resurser.
Även arbetsmiljö och verksamhetens sårbarhet behöver vägas in. Slöjd och kulturarv har flera beröringspunkter, vilket gör att utvecklarna kan samverka och vid behov täcka upp för varandra. Att behålla båda funktionerna på museet stärker därför kontinuiteten, arbetsmiljön och förmågan att genomföra uppdragen på ett rationellt sätt.

Exemplen i nedanstående tabell visar en arbetsfördelning där utvecklaren bygger kontakter och skapar förutsättningar (möjliggörare), medan slöjdare, föreningar, studieförbund och företag ger verksamheten innehåll. Museets hemvist har samtidigt gjort det möjligt att förena slöjd med kulturarv och publik förmedling. Region Gotland och Konst och form är viktiga partners i detta arbete. En aktiv publik arena så som museets verksamhet är, skapar omfattande kontaktytor och möjligheter. Enbart Fornsalen i Visby har över 100 000 besök årligen.

Ställningstagande

- Att huvudmannaskapet för en slöjdutvecklare fortsatt är placerad vid Gotlands Museum
- Att tjänstgöringsgraden är heltid (100 %)
- Att titeln efter 2027-01-01 är **slöjdutvecklare**.

- Att fortsätta det goda samarbetet med Konst och form genom gemensam planering, informationsdelning och uppföljning av resultaten för slöjdområdets aktörer.
- Att en fortsatt diskussion om tjänstens exakta innehåll och inriktning sker mellan oss.

Källor:
Underlag till denna skrivelse finns i *Slöjdöversyn till Region Gotland av Brighter Business (2026*), *Gotlands Museums årsberättelser 2023–2025, Region Gotlands information om Konst och form på webben, Region Gotlands Kulturplan 2025–2028, Förslag till förändring av kulturorganisationen* RS *2021/714, Utvärdering och sammanställning av Kulturutvecklarorganisationen (2024)* och *Kulturrådets beskrivning av kultursamverkansmodellen.*

Visby 2026-10-09

Jenny Kjellin
Museichef

Exempel på verksamhet och målgrupper 2022 till 2025

Aktivitet	Målgrupper	Utvecklarens roll och praktiskt genomförande
Hantverket	Slöjdintresserade, föreningar, nybörjare	Utvecklarna stödjer mötesplatsen; studieförbund och föreningar driver kurser och öppna träffar.
Att höra till	Grupper utanför museet; besökare i alla åldrar	Slöjd förenades med berättelser och föremål tillsammans med museets pedagog inom ramen för projektet Kultur och hälsa
Djur & odjur	Grupper utanför museet; besökare i alla åldrar	Kollektivt broderi och en öppen broderiutmaning nådde publiken.
E-metabolism	Skolelever, unga, museibesökare	Utställning och återbruksworkshops utvecklades med designkollektiv och Ungdomens hus Fenix, yrkesutövare ledde workshops.
Ö-GJORT	Formgivare, tillverkare, företagare, studenter	Slöjdutvecklaren matchade fem team som gjorde material- och tillverkningstester, prototyper och färdiga produkter. Resultatet redovisades i en turnerande utställning för ökad kunskapsspridning.
PRO Alm	Nätverksträff och seminarie för yrkesutövare och branschkunniga	Inspirationsföreläsningar och en paneldiskussion om gotländskt almträ. Almen, som är en akut hotad art på grund av almsjukan, har skyddats ovanligt framgångsrikt på Gotland. Fyra aktörer berättade om sina erfarenheter.
Kontraslöjd	Barn, familjer, blivande kunskapsbärare	Samarbeten med scenkonstaktörer och museets kulturarvskompetens gav föreställning, skärslöjd och kurs i ett hotat hantverk.
Hasselkorgkurs	Yrkesverksamma som kan föra traditionen vidare	Ett samarbete mellan slöjd- och formutvecklarna, kulturarvsutvecklaren och naturantikvarien vid Gotlands Museum för att utveckla det immateriella kulturarvet kring korgflätning i hassel som är en gammal tradition på Gotland
Keramik, skolbesök och SFI	Unga och nyanlända	Utvecklarna knöt samman utbildning, mötesplats och yrkesverksamma handledare eller mentorer.
Slöjdnoder och sommaraktiviteter	Barn och unga runt om på ön	Samverkan med SPACE, Hantverkshuset i Burgsvik, Navet i Hemse, Hantverket och Gotlandshem gav workshops och lovaktiviteter.
Hemslöjden 100 år	Föreningsliv och allmänhet	Utvecklarna bidrog med ett samtal och utställning på Konst och Form om hantverk, kvinnohistoria och levande kulturarv tillsammans med Hemslöjdsförbundet

Tabell 1- urval av aktiviteter där slöjd- och formutvecklaren varit möjliggörare mellan 2022-2025